

INGLIZ TILI O'QITISHGA QO'YILGAN ZAMONAVIY TALABLAR

Turg'unova Dilafro'z

Namangan viloyat Kosonsoy tuman 7-maktab ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada ingliz tili darslarida zamonaviy texnologiyalar qo'llash va ularning ahamiyati tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: ingliz tili, fan, ta'lim, samaradorligi, o'qituvchi, nutq sinf.

Til o'rganish kishilik jamiyatida bag'oyat muhim sohalardan hisoblanadi. Muloqot vositasi bo'lmish tilni tabiiy muhitda (oilada, jamoatchilik orasida) yoki uyushgan holda (darsda) amaliy egallash mumkin. Til hodisalariga oid bilimlar esa nazariy jihatdan o'rganiladi. Xalqaro munosabatlar avj olgan zamonamizda tillarni bilish, ayniqsa, ko'p tillilik ulkan ahamiyat kasb etmoqda.

Muallim darsga kirib, birinchi qiladigan yumushi sinfda nutq muhitini yaratishdir. Chet tilda o'quvchi darsdan boshqa joyda nutq faoliyati yuritmasligi tufayli sun'iy muhit yaratish bosqichi ajratiladi. Uzoq yillar mobaynida o'tkazib kelingan tashkiliy palla endi alohida bosqich sifatida emas, balki dars boshlanishining kichik qismi tarzida saqlanib qolgan. Darsni boshlashda o'quvchilar juftnutq bajarishlari ijobiy samaralar beradi. Hozirgacha keng miqyosda qo'llanadigan navbatchining xabari (raporti) ham amal qiladi. Navbatchi xabari har safar bir qolipda takrorlana bersa, ahamiyatini yo'qotishi turgan gap. Shuning uchun uning mazmuni (ayniqsa, til material) ni o'zgartirib, o'rganilgan materialni qo'shib borish ijobiy natija beradi.

Muallimning darsga kirishiga ikki o'quvchi juft nutq tayyorlaydi. Salom-alikdan so'ng „o'quvchi — o'quvchi, O'quvchi — sinf, sinf — o'quvchi“ tarzida 5 daqiqagacha juf tnutq o'tkazilib, chet til muhiti hosil qilinadi. Har gal yangicha savol-javoblar bo'lishi zarur. Uy vazifasining tayyor/tayyormasligi tekshirilib ko'riladi, qanday bajarilganligi esa ba'zida darsda (asosiy bosqichda) yoki muallim tomonidan daftarlar yig'ishtirilib, uyda tekshiriladi. Darsning boshlanishida rang-baranglik bo'lishi uchun, muallim sinfga kirib, o'quvchilarga chet tilda daftarlarni ochishni, uy vazifasini ko'rsatishni so'raydi, so'ngra sanani yozib, sinf doskasidagi gaplar (so'zlar)ni ko'chirishni buyuradi. Keyingi darsda ko'chirish uchun boshqa material tavsiya qilinadi.

Muallim qiziqarli hikoya aytib berib, dars boshlashi ham mumkin. O'quvchilar chet tilda tinglab tushunish bilan mashg'ul bo'ladilar. Bular nutq mashqlari hisoblanadi. Darsni talaffuz, o'qish texnikasi, diktant kabilar bilan ham boshlasa bo'ladi. Xullas, chet til darsi nutq malaka yoki ko'nikmalarini o'stirish bilan boshlansa, dars davomida faol ishlash uchun kerakli zamin yaratiladi. Darsning boshlanishi 45 daqiqa mobaynida

bajariladigan ishlarining ibtidosi sifatida o'ta ahamiyatli, asosiy qismda bajariladigan mashqlar samarasini oldindan belgilovchi bosqichdir.

Chet tilini o'rgatishda zamonaviy metodlarning ahamiyati beqiyos. Shu o'rinda hozirgi davrda keng qo'llanilayotgan bir nechta metodlardan foydalanib kelinmoqda. Masalan:

1. "B-B-B" (bilamiz, bilishni xoxlaymiz, bildik) metodi. Bu usul dars jarayonida o'quvchilarning matnni tushinishini, uni tahlil qilish qobiliyatining o'sishi uchun kerakli usul hisoblanadi.

2. "Aqliy hujum" (Brainstorming) - g'oyalarni generatsiya qilish metodi hisoblanadi. Bu usulning mohiyati o'quvchilarda jamoa hamkorligi asosida muammo yechish jarayonlarini vaqt bo'yicha bir qancha bosqichlarga: g'oyalarni generatsiyalash, ularni tanqidiy va konstruktiv holatda ishlab chiqishdan iboratdir.

3. "Muammoli vaziyat yechimi" (Creative Problem Solving). Bu usulni qo'llash uchun hikoyaning boshlanish qismi o'qib beriladi va uning yakunlovchi qismini topish o'quvchilar hukmiga havola qilinadi. Bu usul o'quvchida fikrlash qobiliyatining rivojlanishiga yordam beradi.

4. "Tezkor savol" (Quick answers) Bunda o'quvchilarga o'tilgan mavzu yuzasidan savol beriladi. Bu metod o'tilgan dars samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

5. "Pantomima" (Pantomime) - turli xildagi so'zlarni imo-ishoralar orqali tushuntirish. Bu usul juda qiyin mavzular tushuntirilishi kerak bo'lgan darsda yoki yozma mashqlar bajarib o'quvchilar charchagan paytlarida foydalanilsa maqsadga muvofiq bo'ladi.

6. "Hikoya zanjiri" (A chain story) - biror bir hikoyani aytib beriladi. Bu metod o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantiradi.

7. "Rasmlar so'zlaganda" (When pictures speak) usuli ancha qulay bo'lib, ingliz tilini o'rgatishda, o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirishda yordam beradi, buning uchun mavzuga aloqador rasmlardan foydalanish lozim.

8. "Kviz kartochkalar" (Quiz cards) - bunda o'quvchilarning soniga qarab kartochkalar tarqatiladi va hamma o'quvchilarlar bir vaqtda darsda ishtirok etishini ta'minlaydi, bu esa vaqtni ancha tejaydi.

9. "Klaster" usuli. Klasterlarga ajratish o'quvchilarga biror bir mavzu yuzasidan erkin va ochiq tarzda fikr yuritishga yordam beradigan pedagogik strategiyadir. Bu metod asosan yangi fikrlarni uyg'otish, mavjud bilimlarga yana yangi fikr qo'shish uchun samarali usuldir.

10. "Insert" metodi. Bunda o'quvchilarga biror matn yoki hikoya taqdim etiladi va o'quvchilardan uni qayta gapirib berishni talab etiladi. Bu usul matn bilan ishlanganda faollikni, va tushunishni qo'llab-quvvatlash uchun kuchli metod hisoblanadi [1]

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Nazarova N. Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes <http://www.conferenceseries.info> 116 International Scientific Conference, December 18-19, 2021. Chet tilini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanishning ahamiyati
2. O'rta maktab chet tillar (ingliz, ispan, nemis, fransuz tillari) Darsliklari (1970-yildan hozirgacha nashr qilinganlari).
3. Hoshimov O', Yoqubov I. Ingliz tili o'qitish metodikasi. — T.: Sharq, 2003. — 302 b.

